

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za styczeń 2023

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUŻULMANÓW, MUŻULMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za styczeń 2023

AUTOR: **Anita Kwiatkowska**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiowski**

WSPÓŁPRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Adrianna Lasinkiewicz, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak, Karolina Sieradzan**

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górka**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Alex Azabache z Pexels**

© **Filip Gołębiowski, Anita Kwiatkowska, 2023**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2023**

ISBN 978-83-67941-07-5

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu **“Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland”**, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	4
Informacje o zbadanych materiałach	5
Tematyka badanych materiałów.....	8
Islam jako temat materiału medialnego.....	8
Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego.....	9
Inny główny temat analizowanego materiału.....	11
Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych.....	13
Islam w negatywnych słownych określeniach.....	16
Negatywne nastawianie odbiorcy względem islamu.....	19
Zmiana nastawienia odbiorcy.....	24
Dobre praktyki.....	26
Spis tabel i wykresów.....	28

WPROWADZENIE

Celem prowadzonego monitoringu mediów było zbadanie dyskursu medialnego na temat islamu, muzułmanów i muzułmanek w Polsce wraz z wychwyceniem przejawów islamofobii.

Do selekcji materiału badawczego zastosowano celowy dobór próby: materiały pochodziły z polskich portali informacyjnych, dotyczyły ww. tematyki, a opublikowano je między 1 a 31 stycznia 2023 roku. Badanie prowadzone było metodą analizy zawartości, narracji oraz analizą dyskursu.

Opisywane kategorie badawcze związane były przede wszystkim z:

- opisem podstawowych parametrów tekstu (m.in. data, miejsce publikacji artykułu),
- ogólną tematyką tekstu (wyodrębnienie tematyki głównej i tematów pobocznych),
- opisem graficznych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem badanej grupy,
- opisem dobrych praktyk względem przedstawienia islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego.

INFORMACJE O ZBADANYCH MATERIAŁACH

Badanie obrazu muzułmanek, muzułmanów i islamu w polskich mediach w styczniu 2023 roku oparto o 37 materiałów pochodzących z portali internetowych. Zasięg badania objął 20 różnorodnych polskich portali informacyjnych.

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z onet.pl – 11 materiałów (ze stron: onet.pl, wiadomosci.onet.pl, kultura.onet.pl, kobieta.onet.pl, przegladsportowy.onet.pl, podroze.onet.pl), które stanowiło 30 proc. wszystkich. Ponadto, w bazie badania znalazło się również 8 materiałów z wp.pl (wiadomosci.wp.pl, kobieta.wp.pl, tech.wp.pl) i 2 z tvp.info. Po jednym materiale przeanalizowano w tym miesiącu z portali: fakt.pl, forsal.pl, gazeta.pl, i.pl, mojanorwegia.pl, niezalezna.pl, o2.pl, oko.press, parenting.pl, pch24.pl, pl.aleteia.org, polsatnews.pl, polskieradio24.pl, rp.pl, tvn24.pl, tvrepublika.pl, wpolityce.pl.

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w styczniu 2023

Tytuł medialny	Data publikacji	Link do analizowanego materiału
onet.pl	02.01.2023	https://podroze.onet.pl/polka-opowiada-o-zyciu-w-arabskim-kraju-bylam-smiertelnie-przerazona/8j2g4ls
tvn24.pl	02.01.2023	https://konkret24.tvn24.pl/swiat/muzulmanie-we-francji-paryz-upada-ten-filmik-ma-inne-zrodlo-6556772
onet.pl	05.01.2023	https://kultura.onet.pl/film/wiadomosci/taraneh-alidoosti-przywitano-z-kwiatami-wladze-iranu-uwolnily-aktorke/2q3n2n6
onet.pl	08.01.2023	https://przegladsportowy.onet.pl/esportmania/inne/potwierdzilo-sie-najgorsze-iran-dokonal-egzekucji-na-utytulowanym-sportowcu/gtfpzzm?utm_source=onetsg_fb&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb_48h
pch24.pl	09.01.2023	https://pch24.pl/swieto-przesladowcow-chrzescijan-zbliza-sie-dzien-islam-w-polskim-kosciele/
onet.pl	10.01.2023	https://www.onet.pl/kultura/proszynski-i-s-ka/zostalam-zaprowadzona-do-izolatki-bylo-w-niej-lozko-koran-i-toaleta-podobno-nie-kazdy/h6dbqy7,30bc1058
wp.pl	11.01.2023	https://tech.wp.pl/wykorzystaja-rozpoznawanie-twarzy-przeciwko-irankom-wladze-sprawdza-czy-nosza-hidzab,6854488580959136a
onet.pl	12.01.2023	https://podroze.onet.pl/ciekawe/dar-al-reaya-obozy-pracy-dla-niepokornych-kobiet-w-arabii-saudyjskiej/x3n8xxh
pl.aleteia.org	15.01.2023	https://pl.aleteia.org/2023/01/15/22-latka-ukamienowana-za-przyznanie-sie-do-wiary-w-social-mediach/

INFORMACJE O ZEBRANYCH MATERIAŁACH

Tytuł medialny	Data publikacji	Link do analizowanego materiału
tvp.info	15.01.2023	https://www.tvp.info/65673524/republika-konga-panstwo-islamskie-zaatakowalo-kosciol-protestancki-zabilo-10-osob-i-ranilo-39
onet.pl	16.01.2023	https://podroze.onet.pl/ciekawe/zwykle-zdjecie-z-imprezy-cos-tu-sie-nie-zgadza-zobacz/vv73vbm
wp.pl	18.01.2023	https://wiadomosci.wp.pl/porwali-50-kobiet-dzihadysci-schwytali-je-tam-gdzie-bali-sie-isc-mezczyzni-6856789919418944a
tvrepublika.pl	21.01.2023	https://tvrepublika.pl/Spalil-Koran-Spolecznosc-kurdyjska-w-Szwecji-przeciwko-Turcji-i-NATO-wideo,144407.html
gazeta.pl	22.01.2023	https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114881,29384948,protesty-w-szwecji-przeciwko-erdoganowi-i-nato-w-sztokholmie.html?utm_campaign=amtpc_FB_Gazeta
wp.pl	22.01.2023	https://wiadomosci.wp.pl/spalono-koran-przeciwko-erdoganowi-reakcja-wladz-turcji-6858179036965792a
o2.pl	23.01.2023	https://www.o2.pl/plotki/saudyjczycy-oburzeni-na-georgine-rodriguez-spadla-fala-krytyki-6858756349287040a
wp.pl	23.01.2023	https://wiadomosci.wp.pl/odmowila-przejscia-na-islam-porywacze-wiezili-ja-i-gwalcili-przez-3-dni-6858604710115904a?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=fbwiadomosci&utm_term=post&utm_content=wiadomosci
fakt.pl	25.01.2023	https://www.fakt.pl/plotki/odwazne-zdjecia-celii-krychowiak-w-arabii-saudyjskiej-co-na-to-prawo/9trv5lk?utm_source=pfakt&utm_medium=social&utm_campaign=fanpage
onet.pl	25.01.2023	https://podroze.onet.pl/ciekawe/pojechalismy-pociagiem-przez-afryke-odkryty-wagon-i-weglarka-jak-najlepszy-salon/bw2brtv?utm_source=sentione.com_viasg_podroze&utm_medium=referral&utm_campaign=leo_automatic&srcc=undefined&utm_v=2
wp.pl	25.01.2023	https://kobieta.wp.pl/jak-arabowie-wymierzaja-kare-swoim-kobietom-6859403702340256a
niezalezna.pl	26.01.2023	https://niezalezna.pl/472777-po-zamachu-w-hispanii-nie-pozwolmy-aby-islam-postepowal-na-naszej-ziemi
onet.pl	26.01.2023	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/izraelski-nalot-na-zachodni-brzeg-wiele-ofiar-w-tym-60-latka/0pyv6q1?utm_source=tw_wiadomosci&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb
tvp.info	26.01.2023	https://www.tvp.info/65873895/hispania-policja-atak-w-kosciolach-w-algeciras-mial-charakter-terrorystyczny-napastnik-krzyczal-do-wiernych-by-przeszli-na-islam
forsal.pl	27.01.2023	https://forsal.pl/swiat/bezpieczenstwo/artykuly/8646907,usa-smierc-bilal-al-sudani-panstwo-islamskie.html?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter
polsatnews.pl	27.01.2023	https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-01-27/usa-amerykanscy-zolnierze-sil-specjalnych-zabili-przywodce-isis-w-somalii/?ref=aside_najnowsze
wp.pl	27.01.2023	https://wiadomosci.wp.pl/dalej-prowokuje-turkow-tym-razem-spalil-koran-w-kopenhadze-686014342622784a
wp.pl	27.01.2023	https://wpolityce.pl/swiat/631926-prowokator-spalil-koran-przed-ambasada-turcji-w-kopenhadze
wp.pl	27.01.2023	https://wiadomosci.wp.pl/alarm-bombowy-na-lotnisku-w-atenach-42-letni-rosjanin-zatrzymany-6860045204318912a?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=fbwiadomosci&utm_term=post&utm_content=wiadomosci
polskieradio24.pl	28.01.2023	https://polskieradio24.pl/5/1223/artykul/3110642,demonstracje-po-spaleniu-koranu-w-sztokholmie-szwedzi-ostrzegaja-swoich-obywateli
oko.press	29.01.2023	https://oko.press/tyton-kurdystan-islam-rewolucja-wszystkie-protesty-iranu?utm_medium=Social&utm_source=Facebook#Echobox=1674973160
onet.pl	29.01.2023	https://kobieta.onet.pl/zwiazek/polka-i-ten-straszny-ograniczajacy-muzulmanin-czy-to-moze-sie-udac/81nts8r?utm_source=facebook_extra&utm_medium=social&utm_campaign=allonet_48h&utm_term=autor_2
parenting.pl	29.01.2023	https://parenting.pl/polka-wyszla-za-egipcjanina-aleksandra-helail-zdradza-jak-wychowuje-corke-w-muzulmanskim-kraju?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=fbwp&utm_term=post&utm_content=parenting

INFORMACJE O ZEBRANYCH MATERIAŁACH

Tytuł medialny	Data publikacji	Link do analizowanego materiału
mojanorwegia.pl	30.01.2023	https://www.mojanorwegia.pl/polityka/chca-zakazu-hidzabow-w-norweskich-szkolach-jutro-glosowanie-21426.html
onet.pl	30.01.2023	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/napiecie-w-turcji-amerykanie-ostregaja-przed-odwetem-terrorystow/y1dk4ef?utm_source=tw_wiadomosci&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb
rp.pl	30.01.2023	https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art37863521-w-europie-plonely-korany-usa-ostregaja-przed-zamachami-w-stambule
onet.pl	31.01.2023	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/pakistan-zamach-w-meczecie-w-peszawarze-ofiar-jest-juz-setka-zdjecia/5hhpb4m?utm_source=tw_wiadomosci&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb
wp.pl	31.01.2023	https://wiadomosci.wp.pl/hiszpanski-sad-wydal-wyrok-atak-w-kosciolach-w-algeciras-to-zamach-dzihadystyczny-6861488447728448a

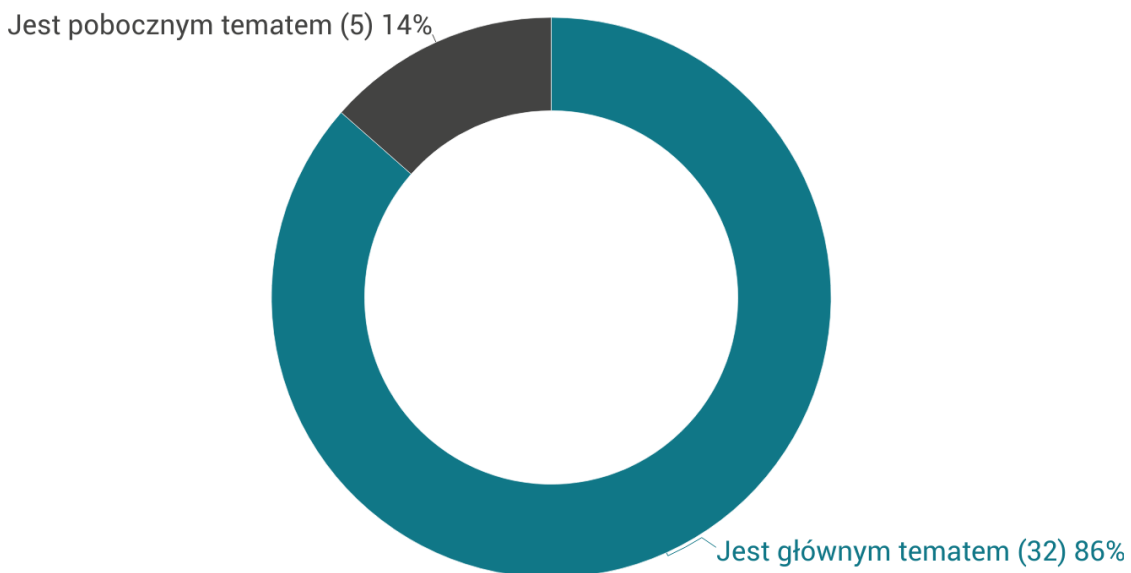
TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem ogólnej tematykacji artykułów. W 86 proc. zbadanych materiałów medialnych islam (oraz tematyka związana z muzułmanami, muzułmankami i/lub osobami pochodzenia arabskiego) był ich głównym tematem, co oznacza, że w większości dotyczył tej właśnie tematyki. Pozostałe 14 proc. stanowiły przekazy, w których islam był tematem pobocznym, a więc pojawiał się przy okazji omawiania innych tematów.

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów.

Źródło: opracowanie własne (N=37).

W żadnym materiale z tego badanego miesiąca nie napotkano trudności w przypisaniu go do jednej z tych dwóch grup.

FORMA WYSTĘPOWANIA ISLAMU JAKO TEMATU MATERIAŁU MEDIALNEGO

Opisując formę występowania islamu jako tematu głównego badanego materiału, wyodrębniono cztery kategorie:

- „Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego”;
- „Islam jest omawiany jako religia/kultura”;
- „Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu”;
- „Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów”.

Były to najczęstsze tematy, które ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inna forma (wpisz jaka)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

W ten sposób 32 materiały, których główny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 52 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do czterech kategorii, co oznacza, że część zbadanych materiałów dotyczyła dwóch lub trzech różnych tematów jednocześnie.

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne.

Większość zbadanych artykułów omawiając jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów (20 materiałów), poruszała także wątki z trzech pozostałych kategorii: Islam w kontekście religii/kultury (12 materiałów), Zaprezentowanie historii konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego (10 materiałów) czy omawianie potencjalnego zagrożenia terrorystycznego ze strony krajów islamu i wyznawców islamu (10 materiałów).

W badanym miesiącu były to materiały w dużej mierze nawiązujące do sytuacji niebezpiecznych, sytuacji zagrożenia wolności, zdrowia czy życia.

Wiele z tych materiałów dotyczyło relacjonowania dalszego rozwoju wydarzeń w Iranie (po protestach kobiet po śmierci Mahsy Amini) m.in. w materiałach: *Władze Iranu uwolniły słynną aktorkę. Taraneh Alidoosti witano z kwiatami* (kultura.onet.pl, 05.01.2023), *Wykorzystają rozpoznawanie twarzy przeciwko Iranom. Władze sprawdzą, czy noszą hidżab* (tech.wp.pl, 11.01.2023), *Potwierdził się najgorszy scenariusz. Iran dokonał egzekucji na utytułowanym sportowcu* (przegladSPORTOWY.onet.pl, 08.01.2023);

Poruszano również kwestie złego traktowania kobiet przez islam i muzułmanów, jak np. w tekstach: *Laila Shukri: życie w poligamicznym małżeństwie jest prawdziwą torturą* (podroze.onet.pl, 02.01.2023), *Porwali 50 kobiet. Dżihadyści schwytali je tam, gdzie bali się iść mężczyźni* (wiadomosci.wp.pl, 18.01.2023), *"Zostałam zaprowadzona do izolatki. Było w niej łóżko, Koran i toaleta. Podobno nie każdy ma takie szczęście."* [FRAGMENT KSIĄŻKI] (onet.pl, 11.08.2023), *Trafiła do "aresztu" dla kobiet w Arabii Saudyjskiej: "Rozbieraj się!"* [Fragment książki] (podroze.onet.pl, 12.01.2023);

Kilkukrotnie przywoływano także temat prześladowań i ataków na chrześcijan przez islam. *Wystąpił on w materiałach: 22-latka ukamienowana za przyznanie się do wiary w social mediach* (pl.aleteia.org, 15.01.2023), *Święto prześladowców chrześcijan. Zbliża się dzień islamu w polskim Kościele* (pch24.pl, 09.01.2023), *Tzw. Państwo Islamskie zaatakowało kościół protestancki. Wiele ofiar* (tvp.info, 16.01.2023).

INNY GŁÓWNY TEMAT ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

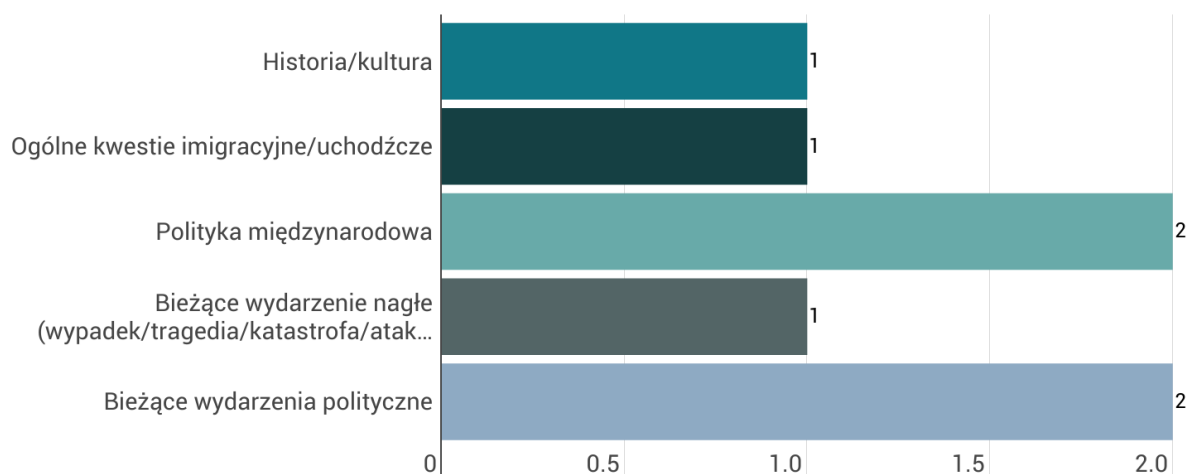
Jeśli islam stanowił temat poboczny materiału, to określano kategorię tematu głównego spośród niżej wymienionych:

- Bieżące wydarzenia polityczne;
- Kryzys przy granicy z Białorusią;
- Bieżące wydarzenie nagłe (wypadek/tragedia/katastrofa/atak terrorystyczny, itp.);
- Historia/kultura;
- Religie;
- Polityka międzynarodowa;
- Ogólne kwestie imigracyjne/uchodźcze.

Były to najczęstsze grupy tematyczne, przy których opisywano islam, muzułmanów/-ki i osoby pochodzenia arabskiego. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne tematy (wpisz jakie)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego określenia tematu.

W ten sposób 5 materiałów, których poboczny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 7 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do pięciu unikatowych kategorii.

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne.

W styczniu 2023 tematyka badanych materiałów o charakterze pobocznym w stosunku do islamu lub muzułmanów i/lub osób pochodzenia arabskiego była zróżnicowana.

Bieżące wydarzenia polityczne i polityka międzynarodowa były związane z sytuacją spalenia Koranu przez duńsko-szwedzkiego aktywistę przed ambasadą Turcji: *Spalił Koran. Społeczność kurdyjska w Szwecji przeciwko Turcji i NATO* [wideo] (tvrepublika.pl, 21.01.2023) oraz *W Szwecji spalono Koran. Jest już reakcja Turcji* (wiadomosci.wp.pl, 22.01.2023).

Odnosnie do tematów związanych z nagłymi wydarzeniami, wystąpił jeden taki materiał w kontekście zagrożenia ze strony muzułmanów. *Alarm bombowy na lotnisku w Atenach. 42-letni Rosjanin zatrzymany* (wiadomosci.wp.pl, 27.01.2023) informował o „żartach” o podłożeniu bomby na międzynarodowym lotnisku w Atenach: „Zatrzymany 42-latek, podobnie jak jego naśladowca z piątku, również groził przelewem krwi i powoływał się na islam. Jego motywy nie są znane”.

Artykuł *Pojechaliśmy pociągiem przez Afrykę. Odkryty wagon i węglarka jak najlepszy salon* (podroze.onet.pl, 25.01.2023) przybliżył nieco historię i kulturę z Islamskiej Republiki Mauretańskiej poznawanej w podróży otwartym wagonem towarowym.

Z kolei materiał *Saudyjczycy oburzeni. Na Georginę Rodriguez spadła fala krytyki* (o2.pl, 23.01.2023) poruszał kwestie nieodpowiedniości ubioru partnerki Cristiana Ronaldo w kraju muzułmańskim: „Arabia Saudyjska jest krajem muzułmańskim, w którym nie tylko muzułmanin powinien nosić skromne ubrania - pisał jeden z Saudyjczyków w komentarzu”.

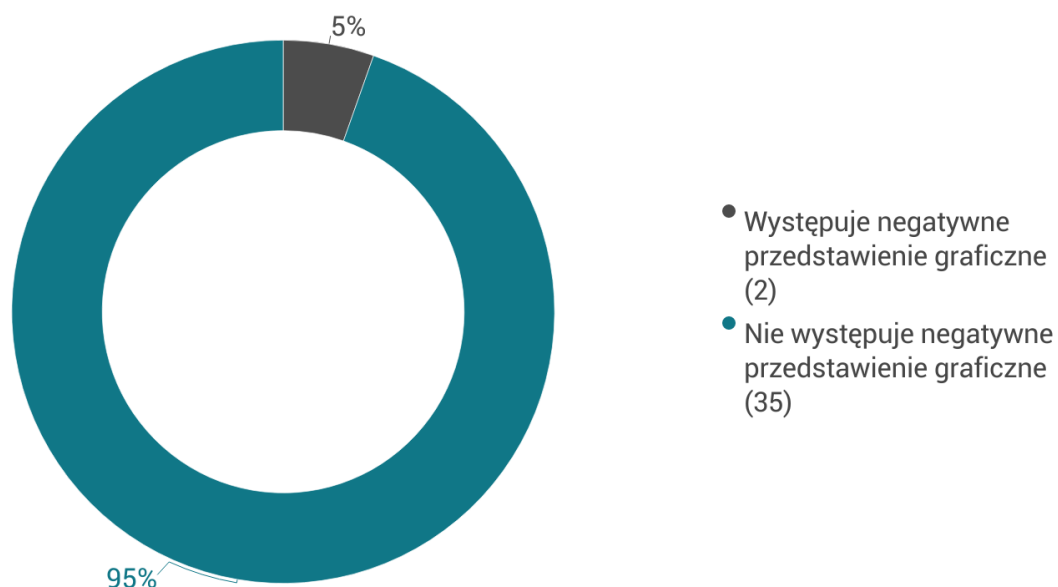
ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające przedstawienia graficzne islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w dwóch materiałach.

Pod uwagę brano zdjęcia, grafiki, rysunki, gif-y, filmiki i odwołania do nich w mediach społecznościowych, itp., którymi dany materiał został opatrzony. W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości zbierano materiał wizualny, opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające, a także określano wobec kogo ją zastosowano.

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=37).

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Negatywne przedstawienia wystąpiło w materiale *Spalił Koran. Społeczność kurdyjska w Szwecji przeciwko Turcji i NATO* [wideo] (tvrepublika.pl, 21.01.2023), w którym główne zdjęcie materiału przedstawia palący się Koran. Ten silny przekaz występuje przy informacyjnym leadzie:

„Kilkuset Kurdów oraz przedstawicieli organizacji lewicowych demonstrowało w sobotę w Sztokholmie przeciwko prezydentowi Turcji Recepowi Tayyipowi Erdoganowi oraz wejściu Szwecji do NATO. Przed ambasadą Turcji duńsko-szwedzki aktywista spalił Koran. Ankarą podobnie jak Budapeszt nie ratyfikowała wejścia Szwecji oraz Finlandii do NATO”.

Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1

Źródło: <https://tvrepublika.pl/Spalil-Koran-Spolecznosc-kurdyjska-w-Szwecji-przeciwko-Turcji-i-NATO-wideo,144407.html>

Drugie negatywnie nacechowane zdjęcie pochodzi z artykułu *„Paryż upada”? To nagranie nie pochodzi z Francji* (konkret24.tvn24.pl, 02.01.2023), który wskazuje na fałszywie podpisane nagranie krążące w sieci. Publikuje grafikę nr 2 wraz z opisem: „Wpis z nagraniem pokazującym modlących się muzułmanów rzekomo w Paryżu i wymierzonym w nich komentarzem”.

Zdjęcie 2. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 2

Źródło: <https://konkret24.tvn24.pl/swiat/muzulmanie-we-francji-paryz-upada-ten-filmik-ma-inne-zrodlo-st6556772>

Negatywny wydźwięk prezentowanego zdjęcia zawiera się bowiem w słowach „Paryż upada! Muzułmanie pokazują swoją potęgę. Ubogacenie kulturowe ma swoją cenę” znajdujących się na grafice. Ma ono charakter dezinformacyjny, fake newsowy, wskazujący na zagrożenie w mnogości muzułmanów w Paryżu. Materiał dementuje jednak jego prawdziwość oraz wskazuje rzeczywiste źródło i powodów powstania niniejszej fotografii.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

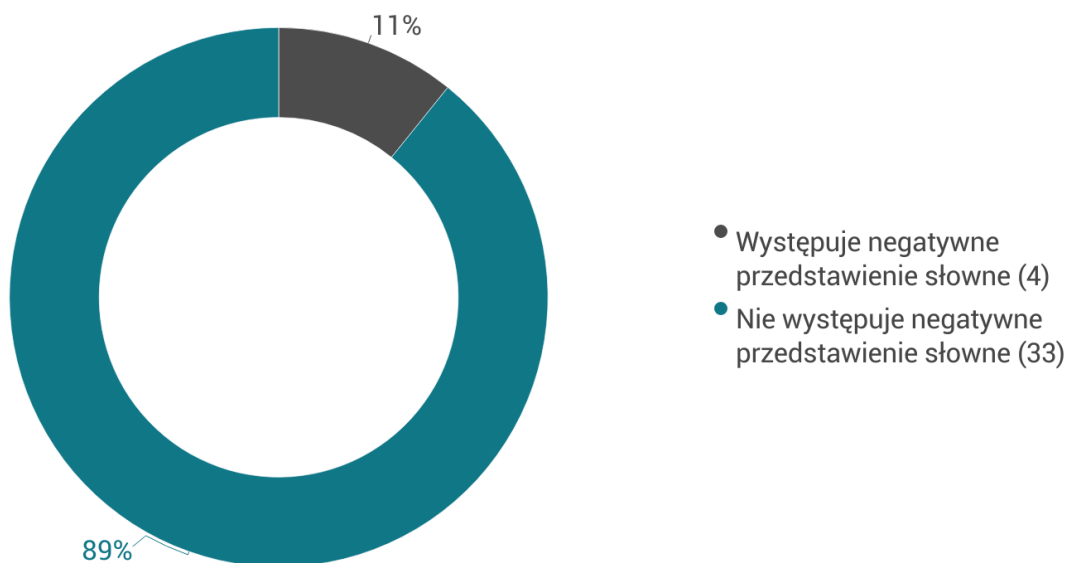

Przy analizie tego zagadnienia brano pod uwagę słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające oraz określano wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

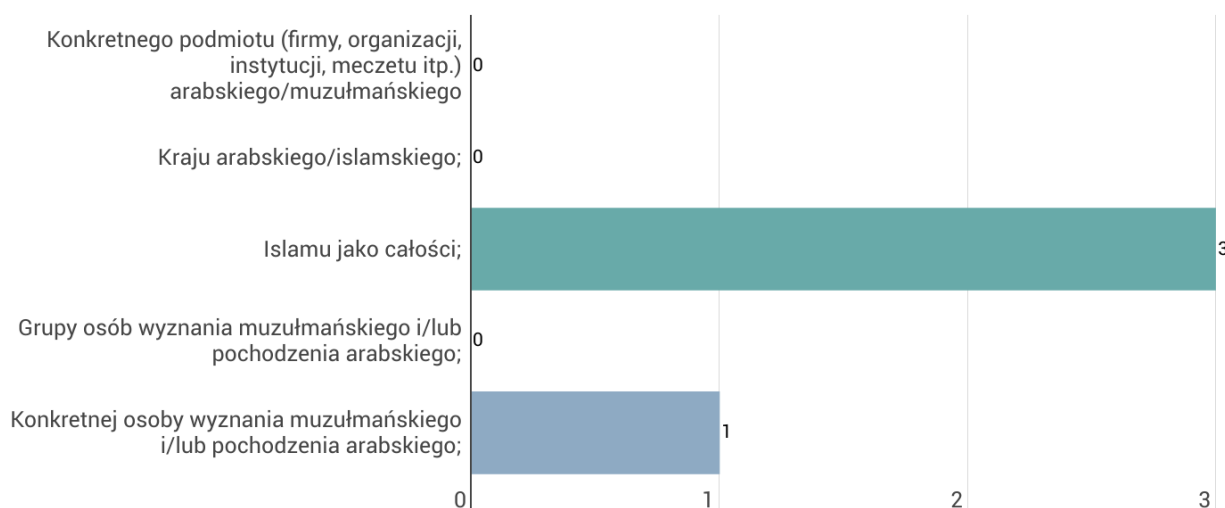
Źródło: opracowanie własne (N=37).

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające słowne określenia wobec islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w czterech z badanych materiałów (11 proc.).

Negatywne przedstawienia wystąpiły w różnych tytułach medialnych: onet.pl, pch24.pl, niezalezna.pl, mojanorwegia.pl. We wszystkich tych materiałach islam był tematem głównym o różnorodnych kontekstach.

Słowne negatywne określenia pojawiły się trzykrotnie wobec islamu jako całości oraz raz wobec konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego.

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne.

Pierwszym z takich materiałów był *Święto prześladowców chrześcijan. Zbliża się dzień islamu w polskim Kościele* (pch24.pl, 09.01.2023), który zawierał krzywdzące sformułowanie w tytule artykułu.

Z kolei Po zamachu w Hiszpanii: *„Nie pozwólmy, aby islam postępował na naszej ziemi”* (niezalezna.pl, 26.01.2023) w leadzie zarysowuje sytuację kilkakrotnie przytaczając kontekst islamu i jego wyznawców:

„Atak w dwóch kościołach w Algeciras na południu Hiszpanii miał charakter terrorystyczny i został przeprowadzony najprawdopodobniej przez zradykalizowanego islamskiego „samotnego wilka” - podały źródła policji, na które powołał się w czwartek portal „ABC”. „Niektórzy otwierają im drzwi, inni finansują, a ludzie cierpią - stwierdził lider prawicowej Vox Santiago Abascal. „Nie możemy pozwolić, aby islam postępował na naszej ziemi” – dodał”.

Upraszczające określenie odnotowano w opisie ubioru agresora:

„Według świadków napastnik z maczetą w ręku, ubrany w tradycyjny arabski kaftan, krzyczał do wiernych w kościołach, aby przeszli na islam. Do kościołów wbiegał z okrzykiem „Allah jest wielki!”, niszczył wszystko wokół, zrzucił na ziemię obrazy”.

Kolejny artykuł *Chcą zakazu hidżabów w norweskich szkołach. Jutro głosowanie* (mojanorwegia.pl, 30.01.2023) w stosunku do hidżabu przytoczył określenia użyte przez polityków Partii Postępu: „tego typu nakrycie głowy posiada znamiona indoktrynacji ideologicznej”, „hidżab jest symbolem ideologii, która uciska kobiety i seksualizuje dzieci”, także:

„Ubiór jest w islamie usankcjonowany jako aktywne działanie mające na celu uniknięcie wzbudzania pożądania u płci przeciwnej. Skóra, ciało i włosy kobiety są uważane za obiekty seksualne. Dziecięcy hidżab reprezentuje zatem próbę seksualizacji”.

Ostatni z materiałów *Laila Shukri: życie w poligamicznym małżeństwie jest prawdziwą torturą* (podroze.onet.pl, 02.01.2023) na podstawie prywatnych przeżyć w wywiadzie z autorką licznych książek o Bliskim Wschodzie i kulturze arabskiej pada kilka upraszczających opisów kulturowych, które odbiorcy mogą przenosić na całą kulturę arabską i/lub wyznawców islamu, takich jak:

„Nawet pojawienie się razem w przestrzeni publicznej pary, która nie jest narzeczeństwem lub małżeństwem, jest źle widziane przez społeczeństwo. W związku z tym mężczyzna, który ma poważne zamiary wobec kobiety, od razu się jej oświadcza, żeby nie narażać jej na złą reputację i związane z nią kłopoty. To jest wyraz głębokiej troski o swoją wybrankę i żarliwego uczucia, którym ją obdarzył”.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

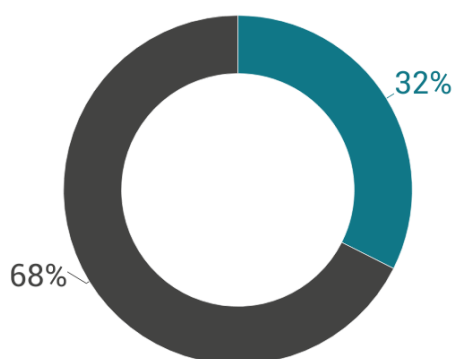
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek słowne określenia/sformułowania islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem tej grupy”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w 12 materiałach, co stanowiło 32 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości cytowano określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać oraz opisywano sytuację dlaczego nastawiało ono negatywnie. Określano również wobec kogo/ czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

- Występuje negatywne przedstawienie słowne nastawiające przeciwko tej grupie (12)
- Nie występuje negatywne przedstawienie słowne nastawiające przeciwko tej grupie (25)

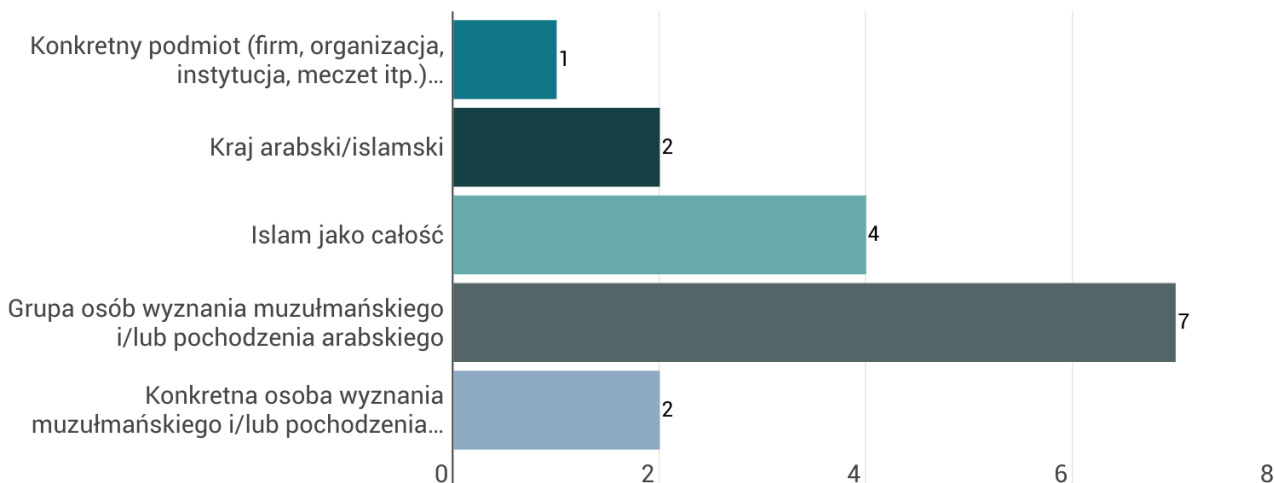
Źródło: opracowanie własne (N=37).

NEGATYWNE NASTAWIENIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Negatywne przedstawienia wystąpiły w ośmiu różnych tytułach medialnych: 3 razy na onet.pl (ze stron: wiadomosci.onet.pl, przegladSPORTOWY.onet.pl, podroze.onet.pl), 3 razy na wiadomosci.wp.pl i po jednym razie na portalach: konkret24.tvn24.pl, pch24.pl, pl.aleteia.org, tvrepublika.pl, niezalezna.pl, rp.pl.

W dwóch z nich islam był tematem pobocznym dotyczącym bieżących wydarzeń politycznych oraz polityki międzynarodowej. W pozostałych dziesięciu materiałach islam był tematem głównym materiału, gdzie głównie omawiano potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu bądź jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów.

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Negatywne określenia słowne nastawiające przeciwko badanej grupie odnotowano 16 razy w pięciu różnorodnych kategoriach (niektóre materiały odnosiły się do 2 lub 3 kategorii). W najwyższym stopniu dotyczyły one grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego (7 razy) oraz Islamu jako całości (4 razy). Do pozostałych kategorii skierowano takie określenia po jeden-dwa razy.

NEGATYWNE NASTAWIENIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Poniżej zamieszczono tabelę, która przytacza określenia/sformułowania, które mogą negatywnie nastawiać oraz opis zauważonego problemu (Tabela 2).

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia/sformułowania
podroze.onet.pl (02.01.2023)	Konsekwencje tej zasady boleśnie odczułam na własnej skórze, gdy mąż ostro zgał mnie za wydawałoby się niewinną rozmowę z kierowcą, którą w dodatku przeprowadziłam przy nim, a za kolejne podejrzenie dla niego moje zachowanie, brutalnie ukarał mnie bestialskim gwałtem i zabraniem dzieci na długi czas, co dokładnie opisałam w książce "Jestem żoną szejka".	Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Opisy osobistych brutalnych przeżyć autorki książek o kulturze arabskiej mogą wpływać na postrzeganie całego islamu i/lub kultury arabskiej przez odbiorców.
konkret24.tvn24.pl (02.01.2023)	Wielu internautów uwierzyło, że nagranie rzeczywiście pochodzi z Francji. "Paryż to jest miasto muzułmańskie"; "Kara na zdradziecką i tchórzliwą Francję musi spaść!"; "To francuzi zniszczyli swoją kulturę i religię! Muzumanie tylko zajęli To wolne miejsce! Tak może się w Polsce skończyć!"; "Przepraszam, ale to jest straszne. Nie widziałam czegoś takiego w Turcji. Ba, w Izmirze publiczne okazywanie wiary jest zabronione. W Manisie budził mnie muezin, ale moje znajome od lat nie były w meczecie... Boże chroń Polskę" - pisali komentujący (pisownia wszystkich wpisów oryginalna)	Islam jako całości	Uwzględnienie w materiale komentarza napisanego przez przypadkowego internautę na wideo (które jest fake newsem) jest ryzykownym zabiegiem. Jego celem jest zasugerowanie, że dla komentujących post muzułmanie stanowią zagrożenie, mogą zawłaszczyć czy wręcz sparaliżować Polskę, choćby tylko swoją obecnością.
przehladsportowy.onet.pl (08.01.2023)	Zbrodniczy reżim walczy z własnym narodem; Młodzi ludzie krwią płacą za swoje dążenia do wolności	Kraju arabskiego/islamskiego	Określenia walki irańskiej władzy państwowej z obywatelami, którzy chcą wolności.
przehladsportowy.onet.pl (08.01.2023)	przyspieszony niesprawiedliwy proces grupowy nie miał nic wspólnego z uczciwym postępowaniem sądowym	Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu, itp.) arabskiego/muzułmańskiego	Określenia nieprawidłowości w działaniu instytucji publicznych w Iranie.
pch24.pl (09.01.2023)	Święto prześladowców chrześcijan. Zbliża się dzień islamu w polskim Kościele	Islam jako całości	Muzułmanie są w tekście przedstawieni jako zagrożenie dla chrześcijan.
pl.aleteia.org (15.01.2023)	To wystarczyło, by 12 maja islamscy radykałiści z kampusu oskarżyli ją o bluźnierstwo. Według relacji policji, Deborah z początku miała być chroniona przez funkcjonariuszy. Jak się później okazało, nie trwało to długo, bowiem w pewnym momencie „studenci siłą wyciągnęli ofiarę ze strzeżonej sali, gdzie ukrywały ją władze uczelni, a następnie zabili ją i spalili jej ciało”. Oprawcy rzucali w nią kamieniami oraz uderzali belkami i kijami. A wszystko to działo się na oczach strażników. Atak islamistów został nagrany i udostępniony w sieci.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Utwierdzenie odbiorców o słuszności obawy zagrożenia ze strony islamu i jego wyznawców na tle ukamienienia młodej dziewczyny za wiarę chrześcijańską sprzed roku.

NEGATYWNE NASTAWIENIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia/sformułowania
wiadomosci.wp.pl (18.01.2023)	Islamscy bojownicy w Burkina Faso porwali około 50 kobiet szukających pożywienia w północnej prowincji Soum. Masowe uprowadzenia są jednym z metod przedstawicieli Al-Kaidy i Państwa Islamskiego, przeprowadzających okrutną rebelię w krajach zachodniej Afryki; Jak informuje Reuters, krewni porwanych kobiet powiedzieli, że mężczyźni byli zbyt przerażeni, by zapuszczać się daleko od swoich domów z obawy przed postrzeleniem przez dżihadystów	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Utwierdzenie odbiorców o słuszności obawy zagrożenia ze strony islamu i jego wyznawców na tle działań islamskich bojowników z Al-Kaidy i Państwa Islamskiego.
wiadomosci.wp.pl (18.01.2023)	Porwanie to powszechne niebezpieczeństwo w krajach, w których bojownicy islamscy usiłują przejąć władzę. Porwania mają zdestabilizować sytuację w kraju i siać strach przed bojownikami.	Kraju arabskiego/islamskiego	Utwierdzenie odbiorców o słuszności obawy zagrożenia ze strony islamu i jego wyznawców na tle działań islamskich bojowników z Al-Kaidy i Państwa Islamskiego w poszczególnych państwach islamskich.
tvrepublika.pl (21.01.2023)	Paludan wiosną 2022 roku dokonał serii spaleń Koranu na przedmieściach Malmö, Sztokholmu oraz kilku innych miast, wywołując zamieszki, których sprawcami byli imigranci z krajów Bliskiego Wschodu.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Odbiorca otrzymuje informacje, że sprowokowani muzułmanie (przez spalenie Koranu) uciekają się do przemocy.
wiadomosci.wp.pl (22.01.2023)	Paludan wiosną 2022 roku dokonał serii spaleń Koranu na przedmieściach Malmö, Sztokholmu oraz kilku innych miast, wywołując zamieszki, których sprawcami byli imigranci z krajów Bliskiego Wschodu.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Odbiorca otrzymuje informacje, że sprowokowani muzułmanie (przez spalenie Koranu) uciekają się do przemocy.
kobieta.wp.pl (25.01.2023)	Dar Al Reaya brzmi niewinnie. W rzeczywistości oznacza upiorne miejsce. Choć nazywane domem opieki, bardziej przypomina więzienie, w którym oficjalnie stosuje się kary cielesne. To ośrodek przeznaczony dla kobiet łamiących zasady Koranu lub sprzeciwiające się woli męża lub rodziny.	Islam jako całości	Materiał krótko streszcza książkę o życiu kobiet w Arabii Saudyjskiej, które nie są posłuszne zasadom Koranu i swoim mężom. Opisana jest negatywna perspektywa zamążpójścia w krajach arabskich.
niezależna.pl (26.01.2023)	Według świadków napastnik z maczetą w ręku, ubrany w tradycyjny arabski kaftan, krzyczał do wiernych w kościołach, aby przeszli na islam. Do kościołów wbiegał z okrzykiem „Allah jest wielki!”, niszczył wszystko wokół, zrzucał na ziemię obrazy. Proboszcz, którego dźgnął w szyję, został uratowany dzięki szybkiej interwencji służb ratunkowych. [...] Zakrytych z drugiego kościoła, do którego wtargnął napastnik, otrzymał ciosy maczetą w brzuch i w głowę. Ofiara zmarła na ulicy podczas ucieczki przed agresorem.	Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Sugestywny i szczegółowy opis działań napastnika, wraz z informacją o jego personaliach i pochodzeniu, wpływają na budowanie obrazu strachu jaki grozi odbiorcom ze strony muzułmanów.
niezależna.pl (26.01.2023)	Niektórzy otwierają im drzwi, inni finansują, a ludzie cierpią - stwierdził lider prawicowej Vox Santiago Abascal. "Nie możemy pozwolić, aby islam postępował na naszej ziemi"	Islam jako całości	Przytoczenie opinii islamofobicznej, która generalizuje i uznaje wszystkich muzułmanów za wrogów.

NEGATYWNE NASTAWIENIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

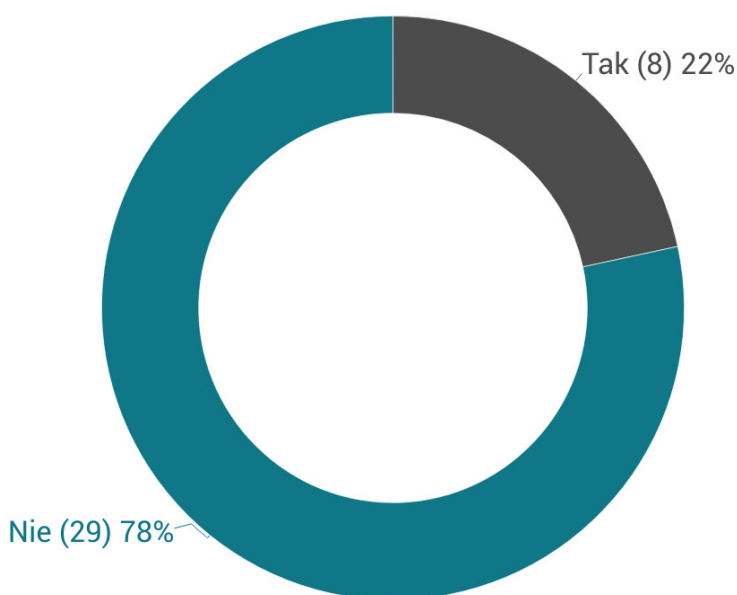
Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia/sformułowania
rp.pl (30.01.2023)	Z ostrzeżenia ambasady USA wynika, że do ewentualnych ataków odwetowych może dojść w częściach Sztambułu często odwiedzanych przez turystów - w rejonie placu Taksim, w dzielnicach Beyoglu, Galata i w rejonie Alei Istiklal.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Ostrzeżenie o możliwych działaniach odwetowych ze strony muzułmanów, za spalenie Koranu w trakcie demonstracji na terenie państw Europy zachodniej. Wyobrażenia o potencjalnych zagrożeniach i eskalacji przemocy, zarówno ze strony muzułmanów, oraz ich przeciwników.
wiadomosci.onet.pl (31.01.2023)	Liczba ofiar śmiertelnych zamachu w meczecie w Peszawarze wzrosła do 100. Władze nie przekazały, kto stał za zamachem, ale krótko po wybuchu do odpowiedzialności za atak przyznał się przywódca pakistańskich talibów z organizacji Tehrik-i-Taliban (TTP) Sarbakaf Mohmand; TTP jest aktywną od 15 lat organizacją niezależną od afgańskich talibów, ale blisko z nimi związaną. Grupa nasiliła swoje ataki w Pakistanie, odkąd w listopadzie ogłosiła zakończenie zawieszenia broni z rządem, i od dawna ucieka się do przemocy w celu przejęcia władzy w kraju i narzucenia własnej, surowej odmiany islamu. W atakach, do których przyznała się TTP, zginęły tysiące osób.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Utwierdzenie odbiorców o słuszności obawy zagrożenia ze strony islamu i jego wyznawców na tle zamachu terrorystycznego. Odbiorca może utożsamiać śmierć tysięcy ofiar z islamem i wojną o podłożu religijnym.
wiadomosci.wp.pl (31.01.2023)	Atak w kościołach w Algierias to zamach dżihadystyczny.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Utwierdzenie odbiorców o słuszności obawy zagrożenia ze strony islamu i jego wyznawców wobec chrześcijan.

ZMIANA NASTAWIENIA ODBIORCY

W przypadku 8 materiałów (22 proc.) można dostrzec skonstruowanie materiału medialnego w taki sposób, który może zmienić nastawienie odbiorców. We wszystkich badanych materiałach islam był głównym tematem materiału, gdzie głównie omawiano jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów lub/oraz zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Źródło: opracowanie własne (N=37).

W badanym miesiącu 7 z 8 odnotowanych przypadków dotyczyło zmiany nastawienia na gorsze względem islamu i/lub osób pochodzenia arabskiego. Artykuły te poruszały głównie temat zagrożenia kobiet ze strony islamu, krajów islamskich i muzułmanów, których nacechowanie jest widoczne już w samych tytułach:

- *Porwali 50 kobiet. Dżihadyści schwytali je tam, gdzie bali się iść mężczyźni* (wiadomosci.wp.pl, 18.01.2023);

- *Odmówiła przejścia na islam. Porywacze więzili ją i gwałcili przez 3 dni* (wiadomosci.wp.pl, 23.01.2023);
- *22-latka ukamienowana za przyznanie się do wiary w social mediach* (pl.aleteia.org, 15.01.2023);
- *"Zostałam zaprowadzona do izolatki. Było w niej łóżko, Koran i toaleta. Podobno nie każdy ma takie szczęście."* [FRAGMENT KSIAŻKI] (onet.pl, 10.01.2023);
- *Tytoń, Kurdystan, islam, rewolucja. Wszystkie protesty Iranu* (oko.press, 29.01.2023).

Dwa artykuły poruszały wątki zamachów terrorystycznych: *Pakistan: liczba ofiar śmiertelnych zamachu w meczecie w Peszawarze wzrosła do 100* (wiadomosci.onet.pl, 31.01.2023) oraz *Po zamachu w Hiszpanii: "Nie pozwólmy, aby islam postępował na naszej ziemi"* (niezależna.pl, 26.01.2023).

Jedynie ostatni materiał należy wskazać jako taki, który mógłby w pozytywny sposób przyczynić się do zmiany stosunku odbiorcy względem islamu i muzułmanów. *Polka wyszła za Egipcjanina. Aleksandra Helail zdradza, jak wychowuje córkę w muzułmańskim kraju* (parenting.pl, 29.01.2023) jest wywiadem z Polką, która przyjęła islam, została żoną Egipcjanina oraz mieszka w Kairze. Odbiorca otrzymuje przystępne omówienie szeregu różnic pomiędzy chrześcijaństwem a islamem. Skrótowe kompendium wiedzy o społecznych normach i konwenansach, wyjaśnienie roli kobiety w społeczeństwie muzułmańskim, zwrócenie uwagi na kwestię edukacji, czy przedstawienie relacji rodzinnych itp. Dodatkowo wielokrotnie podkreślane zostaje, że w Egipcie nie ma jednego ujęcia w wyznawaniu religii, a są różnice w podejściu bardziej konserwatywnym, czy liberalnym, co stanowi cenne źródło informacji, ukazujące islam w oddzieleniu od miejscowych tradycji i kultury, jak np.:

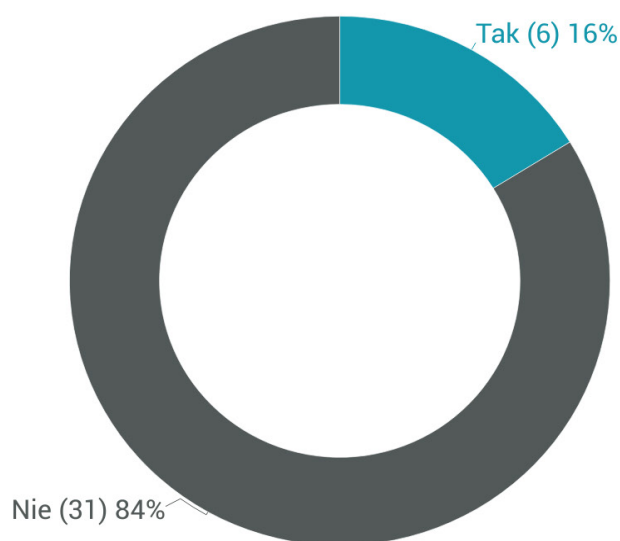
„Egipt to miejsce bardzo różnorodne. Tu, gdzie ja mieszkam, kobiety pracują zawodowo, zajmują wysokie stanowiska, mają do tego takie samo prawo i możliwości jak mężczyźni. Ale już w innej dzielnicy samego Kairu, tam, gdzie nie ma powszechnego dostępu do edukacji, gdzie żyje się w bardziej konserwatywnym środowisku, może być zupełnie inaczej. Zdarza się, że rodzina lub też mąż będzie ograniczał kobietę, uniemożliwiając jej odpowiednią edukację czy robienie kariery zawodowej. Im dalej od miasta, tym życie kobiet jest trudniejsze i nie ma to nic wspólnego z religią”.

DOBRE PRAKTYKI

W 6 przypadkach (16 proc. materiałów) odnotowano zastosowanie dobrych praktyk względem opisu islamu, muzułmanów/-ek czy osób pochodzenia arabskiego. Każdy z tych materiałów pochodził z innego portalu: podroze.onet.pl, konkret24.tvn24.pl, niezalezna.pl, oko.press, parenting.pl, mojanorwegia.pl. W 3 materiałach islam był głównym tematem, a w 3 pozostałych – pobocznym.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Źródło: opracowanie własne (N=37).

Prawdopodobnie najbardziej pozytywnym materiałem w badanym miesiącu okazał się wywiad *Polka wyszła za Egipcjanina. Aleksandra Helail zdradza, jak wychowuje córkę w muzułmańskim kraju* (parenting.pl, 29.01.2023). Materiał jest wywiadem z Polką, która przyjęła islam, została żoną Egipcjanina oraz mieszka w Kairze. Informacje podawane są w sposób przystępny, normalizujący wiedzę o krajach islamskich/arabskich:

„Żyje tutaj wiele kobiet, których tryb życia nie odbiega od kobiet w Polsce. Ktoś ostatnio zapytał mnie, czy w Egipcie kobieta może dostać mandat za brak nakrycia głowy. Otóż nie, w mojej dzielnicy wiele kobiet się nie zakrywa. Co więcej, są tu miejsca, do których kobiety w hidżabie nie mają wstępu. Nad morzem wiele muzułmanek chodzi w bikini i nikogo to nie szokuje. Z drugiej strony są też miejsca, gdzie praktycznie wszystkie kobiety się zakrywają. I właśnie ta różnorodność sama w sobie jest szokująca”.

Odbiorca otrzymuje wiedzę o społecznych normach i konwenansach, roli kobiety w społeczeństwie muzułmańskim, kwestii edukacji, relacji rodzinnych oraz różnorodności podejść do obyczajów, tradycji i aspektów religijnych, jak np.:

„Posiadanie kilku żon z formalnego, zgodnego z islamem punktu widzenia, wcale nie jest takie proste. I nie ma żadnego związku z zaspokojeniem jakiejś fanaberii mężczyzny. Trzeba spełnić wiele warunków, a jednym z nich jest zapewnienie odpowiedniego statusu życia wszystkim żonom. Oczywiście zdarzają się nadużycia tego prawa przez mężczyzn, ale w moim środowisku nie ma ani jednego mężczyzny, który posiadałby kilka żon. Na wsiaach zdarza się to znacznie częściej. Mężczyzna ma dwie, trzy, a nawet cztery żony”.

W wywiadzie z Lailą Shukri w artykule *Czy po śmierci na ziemi istnieje dalsze życie? Wierzenia różnych kultur* (podroze.onet.pl, 21.12.2023) padają słowa o gościnności rodzin muzułmańskich czy bogactwie kulturowym, a także i apel przed generalizacją skrajnych zachowań na całą społeczność muzułmańską:

„Natomiast oszustów i gwałcicieli można spotkać w każdym kraju, niezależnie od ich wyznawanej czy niewyznawanej religii. A ja w swoich powieściach staram się również zapoznawać czytelników z wielkim bogactwem kulturowym świata arabskiego i podkreślać na przykład ogromną rolę poezji, która towarzyszyła i nadal towarzyszy Arabom od wieków”.

„Jakżebym pragnął w swe ramiona porwać przepiękne twoje ciało i wargi spiekle w pocałunku topić w twych ustach z duszą całą!” – taki piękny fragment romantycznego wiersza wraz ze złotym kluczykiem z małym diamentem przesyła swojej wybrance zakochany mężczyzna w „Perskiej niepewności”. W domach rodzin muzułmańskich, które odwiedzam, zawsze spotykam się z wielką gościnnością i życzliwością, a mnóstwo turystów, którzy podróżują do krajów muzułmańskich, ma z tych wypraw dobre wspomnienia, więc chętnie do nich wracają. Jeżeli w każdym państwie jest piekło i niebo, to ja częściej opisuję piekło, ale to nie znaczy, że należy to generalizować i rozciągać na całość rzeczywistości tych krajów”.

Materiał *Tytoń, Kurdystan, islam, rewolucja. Wszystkie protesty Iranu* (oko.press, 29.01.2023) zawiera fakty historyczne i prezentuje je w uporządkowany sposób. Odbiorca otrzymuje kontekst, który pozwala umiejscowić protesty we współczesnym Iranie w ramach historiograficznych. Rzadko można znaleźć tego typu materiały, które porządkują informacje w sposób przystępny. Spectrum jest niezwykle obszerne i różnorodne: od opisu walki o prawa kobiet do stanowienia o sobie, z uwzględnieniem ofiar teherańskiego reżimu, aż po historię konfliktu Persów i Kurdów.

W *Chcą zakazu hidżabów w norweskich szkołach. Jutro głosowanie* (mojanorwegia.pl, 30.01.2023) za dobrą praktykę należy uznać przytoczenie dwóch przeciwstawnych stanowisk – partii konserwatywnej oraz partii liberalnej w sprawie noszenia hidżabu w norweskiej szkole.

Artykuł *Po zamachu w Hiszpanii: „Nie pozwólmy, aby islam postępował na naszej ziemi”* (niezależna.pl, 26.01.2023) na końcu zawierał zdanie: „Zamachy potępiła także Wspólnota

Muzułmańska”. Stanowi to o poprawnym zachowaniu autora, który uwzględnił zdanie Wspólnoty Muzułmańskiej, jednak biorąc pod uwagę całość materiału ma ono charakter marginalny. Należy więc podkreślić zaczątki dobrej praktyki, jednak cały materiał wpłynął negatywnie na postrzeganie oraz możliwą zmianę nastawienia odbiorcy (na gorsze niż dotychczas) wobec islamu i jego wyznawców.

Szczególny przykład dobrych praktyk stanowi wyjaśnienie nieprawdziwej informacji krążącej w sieci w artykule *“Paryż upada”? To nagranie nie pochodzi z Francji* (konkret24.tvn24.pl, 02.01.2023). Przytoczono kulturowo-religijne tło prezentowanego na wideo wydarzenia, które poprzez dezinformujący podpis zostało błędnie umieszczone w innym kontekście i w innym państwie. Materiał daje do zrozumienia, że jesteśmy poddawani manipulacjom w przestrzeni medialnej w wielu różnych aspektach, choćby dotyczących innych religii (w tym przypadku: islamu), co powinno skłonić odbiorcę do ostrożniejszego reagowania i samodzielnego weryfikowania materiałów z serwisów społecznościowych.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w styczniu 2023

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

ISBN 978-83-67941-07-5

